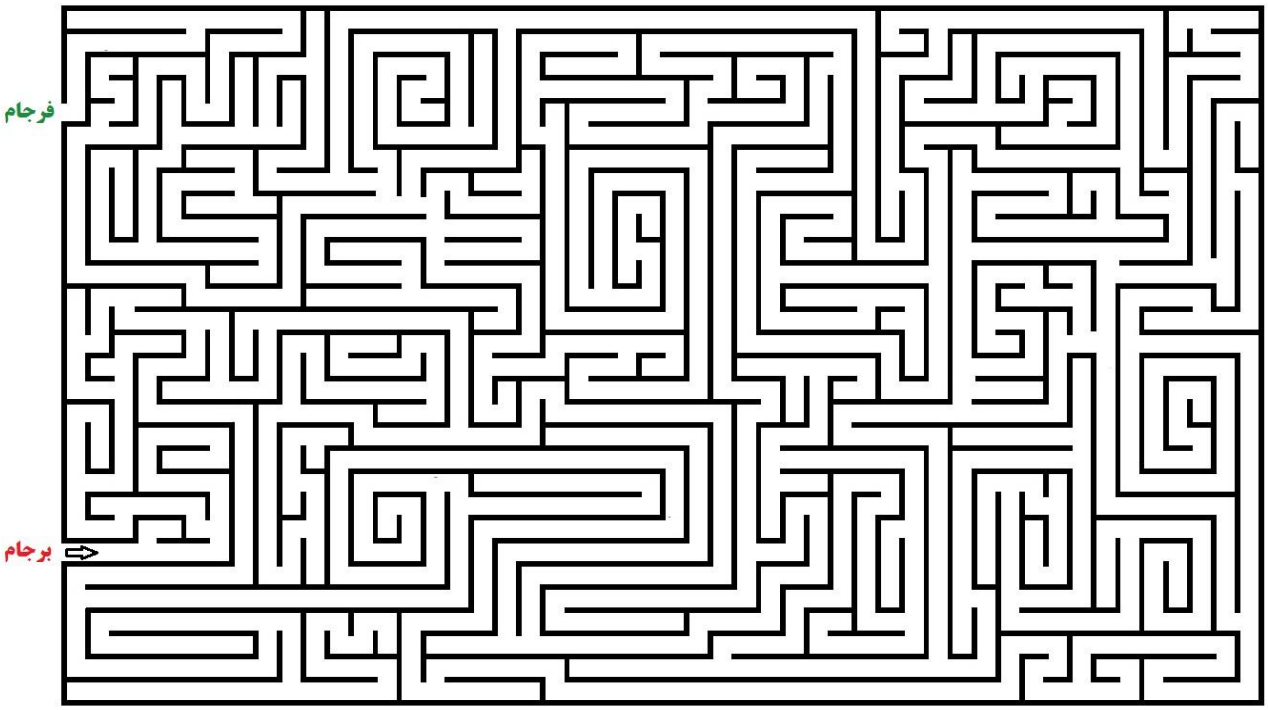
ماهنامه سیاسی بصائر بسیج(۳)

«آزمون بزرگ عزت»

به آمریکایی‌ها و اروپایی‌ها اعتماد نکنید

خرداد ماه ۱۳۹۷

آنچه در این ماهنامه می‌خوانید...

مسئله هسته‌ای و تحریم‌ها از نگاه رهبر معظم انقلاب

شروط جمهوری اسلامی ایران برای ادامه برجام با اروپا

پشت پرده خروج ترامپ از برجام

سناریوهای حقوقی پیش روی ایران

خطوط قرمز جمهوری اسلامی ایران در پرونده هسته‌ای

توافق پشت پرده بروکسل و واشنگتن

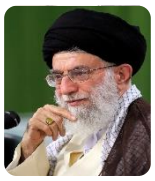
چرا اروپا قابل اعتماد نیست؟

تضمین‌های اروپا به ایران

مردم، جامعه و برجام

دعوای بنیادی آمریکا با جمهوری اسلامی

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) در مورد دشمنی آمریکا با نظام جمهوری اسلامی ایران می‌فرمایند: مسئله آمریکا یک مسئله جدّی است. آمریکا با ما دشمن است؛ این دشمنی هم با شخص این حقیر یا با شخص سردمداران نظام نیست، با مجموعه نظام اسلامی است که امروز ملّت ایران، این نظام را پذیرفته و در راه او دارد حرکت می‌کند؛ این دشمنی یک چنین دشمنی‌ای است. مخصوص این شخص هم نیست؛ دولت آمریکا و نظام آمریکایی، از آغاز پیدایش جمهوری اسلامی با او دشمن بود و بد بود و درصدد براندازی بود. حتّی دولت قبل ـ دولت اوباما ـ که هم در نامه به بنده، هم در اظهارات می‌گفتند که ما درصدد براندازی نیستیم، دروغ می‌گفتند؛ آن‌ها هم درصدد براندازی بودند؛ براندازی نظام جمهوری اسلامی؛ مسئله برجام و این حرف‌ها بهانه است. ببینید مسئله انرژی هسته‌ای را ما در برجام به شکلی که مخالفین ما می‌خواستند، زیر بار رفتیم و قبول کردیم امّا دشمنی‌ها تمام نشد؛ مسئله حضور ما در مناطق خاورمیانه را مطرح می‌کنند، مسئله موشک را مطرح می‌کنند. شما اگر فردا اعلام کنید که ما دیگر موشک درست نمی‌کنیم یا بیشتر از فلان مقدار بُرد، موشک تولید نمی‌کنیم، این قضیّه [هم] تمام خواهد شد امّا یک قضیّه دیگر درست خواهد شد، یک موضوع دیگر را مطرح می‌کنند. دعوا، دعوای بنیادی است؛ با نظام جمهوری اسلامی مخالف‌اند.

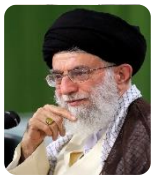

مسئله هسته‌ای و تحریم‌ها

ایشان در مورد اهمیت برنامه هسته‌ای و اعمال تحریم‌های خصمانه غرب علیه ملت ایران نیز فرمودند: آن وقتی که مسئله هسته‌ای و تحریم‌ها شروع شده بود، بودند کسانی از معاریف این کشور و مسئولان سطح بالا که به بنده مراجعه می‌کردند و می‌گفتند «شما چه اصراری دارید که روی این مسئله هسته‌ای می‌ایستید؟ چه اصراری دارید؟ خب آمریکایی‌ها بهانه‌گیری می‌کنند، بدجنسی می‌کنند، خباثت می‌کنند؛ بگذارید کنار، خودمان را راحت کنیم»؛ این را به من می‌گفتند. البتّه این حرف غلط بود چون مسئله هسته‌ای، نیاز کشور است؛ این را من بارها گفته‌ام؛

ما تا چند سال دیگر احتیاج داریم بیست هزار مگاوات برق هسته‌ای داشته باشیم؛ این محاسبه مسئولان ذی‌ربطِ کشور است؛ نیاز به این داریم؛ خب از کجا [بیاوریم]؟ آن روزی که ما نیاز پیدا کردیم، میگویند شما امروز نفت دارید؛ خب این نفت ابدی که نیست؛ آن روزی که این نفت در اختیار این کشور نبود یا با این شدّت و فراوانی نبود، آن‌وقت ما باید تازه شروع کنیم به دنباله انرژی هسته‌ای و امکانات هسته‌ای؟ آن روز باید شروع کنیم؟ نسل‌های آن روز، ما را لعنت نخواهند کرد که آن وقتی که شما باید شروع می‌کردید، شروع نکردید؟

این حرف غلط بود که «ما چه احتیاجی داریم»؛ چرا، احتیاج داریم. حالا گیرم احتیاج نداشتیم؛ بنده به آن‌ها می‌گفتم مسئله ایرادگیری آمریکا و تحریم‌هایی که علیه ما اعمال می‌کنند و دشمنی‌ای که با ما می‌کنند، مربوط به انرژی هسته‌ای نیست، این بهانه است؛ این را اگر گذاشتیم کنار، یک بهانه دیگر پیدا می‌کنند و همین دشمنی را می‌کنند. می‌گفتند «نه آقا این‌جوری نیست»؛ حالا ملاحظه کردید که این‌جوری است.

دست چدنی زیر دستکش مخملی آمریکا و اروپا

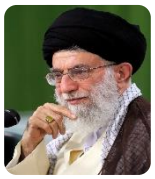
مقام معظم رهبری و فرمانده کل قوا همچنین از فریبکاری و دغل‌بازی آمریکا پرده برداشتند و بیان کردند: بنده از روز اوّل بارها و بارها گفتم به آمریکا اعتماد نکنید! هم در جلسات خصوصی این را گفتم، هم در جلسات عمومیِ مردمی گفتم؛ در جلسات خصوصی بیشتر هم این را گفتم؛ گفتم به این‌ها اعتماد نکنید؛ اگر می‌خواهید قرارداد ببندید، تضمین‌های لازم را فراهم بکنید، بعد صحبت کنید، بعد قرارداد ببندید، بعد امضا کنید؛ به حرفِ این‌ها اعتماد نکنید. یکی از چیزهایی که بنده آن‌وقت، بخصوص روی آن تصریح کرده بودم این بود که گفتم ما این قرارداد را قبول می‌کنیم به این شروط ـ چند شرط بود ـ یکی از شرط‌ها این بود که گفتیم رئیس‌جمهورِ وقتِ آمریکا بنویسد و امضا کند که تحریم‌ها برداشته شد؛ این جزو شرایط ما بود، جزو شرایط بنده بود؛ خب، مسئولین محترم زحمت کشیدند، تلاش کردند، عرق ریختند، [ولی] نتوانستند و این نشد و نتیجه‌اش این است که دارید مشاهده می‌کنید.

حالا گفته می‌شود که برجام را می‌خواهیم با این سه کشور اروپایی ادامه بدهیم؛ من به این سه کشور هم اعتماد ندارم. [اگر] می‌خواهید قرارداد بگذارید، تضمین به دست بیاورید ـ تضمین واقعی، تضمین عملی ـ وَالّا فردا این‌ها هم همان کاری را خواهند کرد که آمریکا کرد، [امّا] به یک شیوه دیگر. اگر چنانچه توانستید تضمین از آن‌ها بگیرید به‌طوری که بشود اعتماد کرد، خب اشکالی ندارد، حرکتتان را ادامه بدهید؛ اگر نتوانید چنین تضمین قطعی‌ای را بگیرید ـ که بنده هم بسیار بعید میدانم که بتوانید تضمین بگیرید ـ آن‌وقت دیگر نمی‌شود این‌جوری حرکت کرد و این‌جوری ادامه داد.

آزمون بزرگ عزت

امروز مسئولین کشور در معرض یک آزمون بزرگ‌اند؛ آیا حفظ عزت و اقتدارِ این ملّت عزیز را خواهند کرد یا نه؟

شروط جمهوری اسلامی ایران برای ادامه برجام با اروپا

رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با سران قوا، مسئولان و کارگزاران نظام، جمعی از مدیران ارشد دستگاه‌های مختلف و عناصر فعال سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، بیان داشتند: سه کشور اروپایی در ۱۳ ـ ۱۴ سال قبل یک بدعهدی بزرگی کردند در مذاکرات هسته‌ای سال ۸۳ ـ ۸۴، قول دادند و عمل نکردند، باید ثابت کنند امروز آن بی‌صداقتی و بدعهدی آن روز را نخواهند داشت. در دو سال گذشته آمریکا بارها برجام را نقض کرده است و اروپایی‌ها ساکت مانده‌اند. اروپا باید آن سکوت را جبران کند (۱۳۹۷/۳/۲). ایشان شروط جمهوری اسلامی ایران برای ادامه برجام با اروپا را چنین برشماردند:

آمریکا قطعنامه ۲۲۳۱ را نقض کرده است؛ اروپا باید یک قطعنامه علیه نقض آمریکا، صادر کند.
اروپا باید متعهد شود که بحث موشکی و منطقه‌ای جمهوری اسلامی را مطرح نخواهد کرد.
اروپا باید با هر گونه تحریم جمهوری اسلامی مقابله کند و مقابل تحریم‌های آمریکا صریح بایستد.
بانک‌های اروپایی باید تجارت با جمهوری اسلامی را تضمین کنند. ما با این سه کشور دعوا نداریم، اما اعتماد نداریم به آن‌ها؛ آن هم متکی است به سابقه‌شان.
اروپا باید فروش کامل نفت ایران را تضمین کند. چنانچه آمریکایی‌ها توانستند به فروش نفت ما ضربه بزنند، باید بتوانیم آن مقدار نفت که می‌خواهیم بفروشیم. اروپایی‌ها به‌نحو تضمین‌شده‌ای باید جبران کنند و نفت ایران را خریداری کنند.
اگر اروپایی‌ها در پاسخگویی به مطالبات ما تعلل کردند، حق ایران برای آغاز فعالیت‌های هسته‌ای محفوظ است.

پشت پرده خروج ترامپ از برجام

ناظران معتقدند که هدف ترامپ از لغو برجام، تضعیف و براندازی رژیم ایران است. در روزهای اخیر، همزمان با افزایش تنش‌ها بین ایران و آمریکا بر سر توافق هسته‌ای، برخی از افراد نزدیک به ترامپ صریحاً از به‌کارگیری سیاست تغییر رژیم در ایران حمایت کرده و اعلام کردند ترامپ نیز همین سیاست را دنبال می‌کند.

لحظاتی بعد از اعلام خروج آمریکا از توافق هسته‌ای، روزنامه نیویورک‌تایمز، از اهداف پنهان خروج ترامپ از برجام رمزگشایی کرد و نوشت: "پشت پرده پایان توافق (هسته‌ای) ایران از سوی ترامپ، یک شرط‌بندی پرخطر وجود دارد مبنی بر اینکه آمریکا می‌تواند رژیم (ایران) را بشکند". این روزنامه نوشت: "برای ترامپ و دو متحدی که او بیش از همه برایشان ارزش قائل است ـ اسرائیل و عربستان ـ ، مشکل توافق هسته‌ای ایران، اساساً ربطی به سلاح‌های هسته‌ای نداشت. (بلکه) مشکل این بود که توافق دولت دینی ایران را مشروع و عادی کرد و آن را مجدداً به اقتصاد جهانی بازگرداند". نیویورک‌تایمز ادامه داد: "یک مقامم بلندپایه اروپایی گفته ترامپ و متحدان خاورمیانه‌ایش، شرط می‌بندند که آن‌ها می‌توانند خط حیات اقتصادی ایران را قطع کنند و در نتیجه رژیم را بشکنند".

پیروزی بزرگ رژیم صهیونیستی با خروج از برجام

ترامپ برای توجیه خروجش از برجام به اسناد ادعایی که اخیراً اسرائیل درباره برنامه هسته‌ای منتشر کرده، استناد کرد.

علیرغم آنکه کشورهای زیادی از تصمیم مناقشه‌برانگیز ترامپ انتقاد کردند، اما اسرائیل فوراً از اقدام او تمجید و ستایش کرد. بنیامین نتانیاهو با شور و شعف اعلام کرد او "کاملاً از تصمیم جسورانه رئیس‌جمهور ترامپ برای نپذیرفتن توافق هسته‌ای فاجعه‌بار حمایت می‌کند".

وبگاه آمریکایی هیل، خروج ترامپ از برجام را یک "پیروزی بزرگ" برای نخست‌وزیر [رژیم صهیونیستی] اسرائیل دانست.

دو قاب یک خط‌مشی

سناریوهای حقوقی پیش روی ایران

محسن عبدالهی، استاد حقوق بین‌الملل دانشگاه شهید بهشتی

ترتیب اهمیت تحریم‌های هسته‌ای

تحریم‌های مندرج در توافق هسته‌ای سه نوع هستند: تحریم‌های یک‌جانبه دولت آمریکا، تحریم‌های اتحادیه اروپا و دیگری تحریم‌های فصل هفتم شورای امنیت سازمان ملل. پیش از برجام، مهم‌ترین تحریم‌ها، تحریم‌های شورای امنیت به‌حساب می‌آمدند که جلوی فعالیت اقتصادی جهان را با ایران می‌گرفت. تحریم‌های یک‌جانبه دولت آمریکا اما در بین این سه نوع تحریم، کم‌اهمیت‌تر از دو نوع دیگر به‌حساب می‌آمد. دونالد ترامپ با اعلام خروج کشورش از توافق هسته‌ای فرمان بازگشت تحریم‌های یک‌جانبه را امضا کرد. اما این تحریم‌ها روی کاغذ شاید کم‌اهمیت‌ترین نوع تحریم‌ها باشد اما در شرایط فعلی از دو نوع تحریم دیگر مهم‌تر به نظر می‌رسد.

آمریکا با خروجش از برجام امکان بازگرداندن تحریم‌های برجامی شورای امنیت به ایران را منتفی کرده است. به این ترتیب می‌ماند تحریم‌های اتحادیه اروپا. در این زمینه هم ظاهراً مشکل چندانی وجود ندارد چرا که تا همین لحظه اروپایی‌ها می‌گویند در برجام باقی خواهند ماند.

راهکار ایران پس از خروج آمریکا از برجام

برجام یک سند خودبسنده است. این سند برای زمانی که یکی از اعضا یا طرف‌ها مقررات آن را نقض می‌کند ترتیباتی در نظر گرفته است. فراموش نکنید که برجام هیچ ترتیباتی درباره خروج اعضا از این توافق ندارد. اقدام آمریکا نیز اقدام تکنیکی نیست. بلکه آمریکا مقررات برجام را به‌طور اساسی نقض کرده است. به تعبیر برجام، شاهد عدم اجرای مهم تعهدات آمریکا در برجام هستیم. به عبارت دیگر، آمریکا با عدم تمدید تعلیق تحریم‌های برجام، تعهدات اساسی خود را نقض کرده است.

وقتی می‌گوییم برجام یک سند خودبسنده است و ترتیباتی برای این‌گونه موارد دارد یعنی اینکه علی‌الاصول باید به این ترتیبات برای مقابله با نقض‌های این سند رجوع کرد. ترتیبات آن در مواد ۳۶ و ۳۷ برجام پیش‌بینی شده است. پیش‌بینی‌شده است که اگر یک دولت عضو اعتقاد داشته باشد که دولت‌های دیگر به تعهدات خودشان عمل نمی‌کنند می‌توان مکانیسم حل‌وفصل اختلافات برجام را فعال کرد. به این معنا که می‌توان درخواست تشکیل کمیسیون برجام کرد. اگر این کمیسیون نتواند طی ۱۵ روز به نتیجه برسد می‌تواند درخواست تشکیل جلسه شورای وزیران کند.

وقتی آمریکا از برجام کناره‌گیری کرده، خود را از تصمیمات کنار گذاشته است، این به نفع جمهوری اسلامی ایران است. چرا که آمریکا عملاً نمی‌تواند از این ترتیبات علیه ما استفاده کند. حتی نمی‌تواند مکانیسم ماشه را مورد استفاده قرار دهد. این برای جمهوری اسلامی ایران خبر خوبی است. به عبارت دیگر، آمریکا با خروج از برجام امکان بازگرداندن تحریم‌های فصل هفت به ایران را از خودش سلب کرده است. دولت آمریکا ناآگاهانه دست به چنین کاری زده است. چون آمریکا عملاً دیگر عضو برجام نیست.

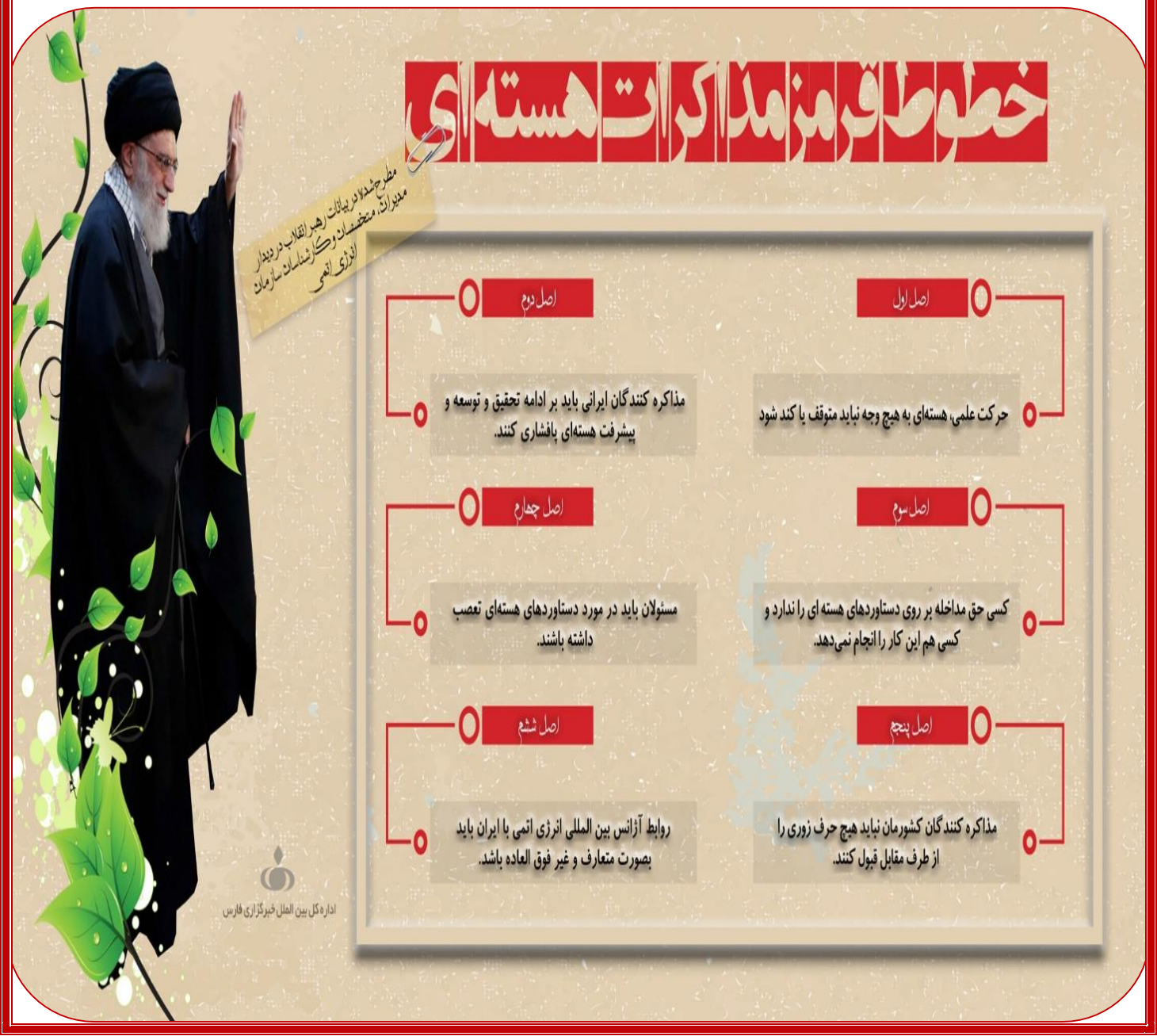
خط قرمز جمهوری اسلامی ایران

عدم بازگرداندن ایران به تحریم‌های بین‌المللی ذیل فصل هفت شورای امنیت باید خط قرمز راهبردی برای جمهوری اسلامی باشد.

باید در نظر داشته باشیم که «عدم بازگرداندن ایران به تحریم‌های بین‌المللی ذیل فصل هفت شورای امنیت» باید خط قرمز راهبردی برای جمهوری اسلامی باشد. ما به هیچ وجه نباید به‌گونه‌ای رفتار کنیم که دوباره به ذیل فصل هفت برگردیم.

بازگشت تحریم‌های بین‌المللی ذیل فصل هفت شورای امنیت بدترین سناریو برای جمهوری اسلامی خواهد بود و عملاً به دولت ایالات متحده آمریکا اجازه می‌دهد که تحریم‌های یک‌جانبه خودش را مانند دوران قبل از برجام در سطحی بین‌المللی مطالبه و اجرا کند.

در حال حاضر به نظر می‌رسد که اتحادیه اروپا و شرکای آسیایی ما از آمادگی لازم برای همراهی با آمریکا برخوردار نیستند و مایل نیستند با آمریکا در این زمینه همراهی کنند. بازگشت به ذیل فصل هفت این هدیه را به آمریکا خواهد داد. بنابراین استراتژی جمهوری اسلامی ایران ضرورتاً و باید عدم اعاده به فصل هفت منشور باشد. هر تصمیمی که می‌گیریم باید این خط قرمز را در نظر بگیریم وگرنه خط قرمز چندجانبه‌ای خواهیم داشت.

استراتژی ایران در مقابله با اقدام آمریکا چه خواهد بود؟

مهم‌ترین استراتژی جمهوری اسلامی باید این باشد که به هیچ وجه با واکنش‌های هیجانی و متقابل از برجام خارج نشود. بلکه باید همه تلاش خود را به کار بگیرد که ثابت کند آمریکا با عدم تعلیق تحریم‌ها ناقض برجام است. در این صورت دولت جمهوری اسلامی قانوناً حق دارد از ترتیبات که خود برجام برای این‌گونه مواقع در نظر گرفته است استفاده کند. این ترتیبات این است که یا با تعامل سایر اعضا در برجام باقی بماند یا اینکه بخشی از تعهدات خود یا همه آن‌ها را تعلیق کند. منظور از «با تعامل» اخذ تضمینات و امتیازی از سایر طرف‌هاست. اگر ما این مسیر را طی کنیم هیچ وقت متهم به نقض متقابل برجام نخواهیم شد. به عبارت دیگر، ما قانونا حق داریم که بخشی از تعهداتمان را تعلیق کنیم. این موضوع با آنکه به‌طور یک‌جانبه و بدون مشورت در کمیسیون برجام یا شورای وزیران برجام بخواهیم چنین تصمیمی بگیریم فرق می‌کند.

توافق پشت پرده بروکسل و واشنگتن چه بود؟

در ماه‌های اخیر، سه مقام ارشد تروئیکای اروپایی ـ یعنی صدراعظم آلمان، نخست‌وزیر انگلستان و رئیس‌جمهور فرانسه ـ برای انجام توافقی به کاخ سفید رفتند.

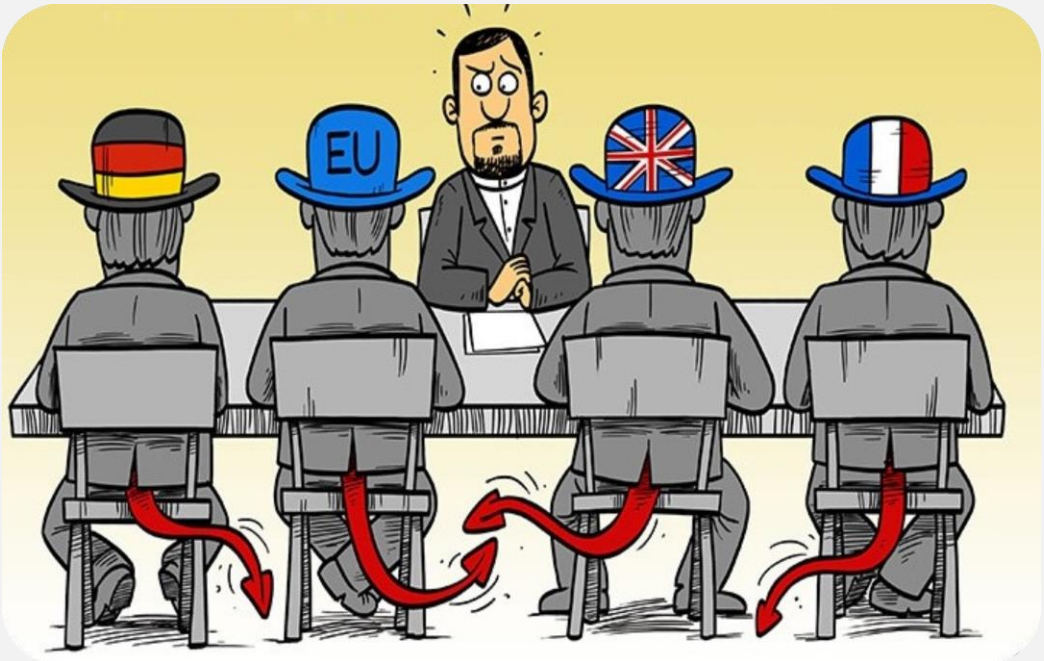
بر طبق اطلاعات و اخباری که رسانه‌های غربی از این گفتگوها منتشر کرده‌اند، تلاش مقامات اروپایی در این مدت، ایجاد یک راه برای تأمین منافع غرب به‌صورتی که با مخالفت تهران نیز روبرو نشود، بوده است. بعد از سخنرانی پاییز سال گذشته دونالد ترامپ و بیان چهار شرط به منظور باقی ماندن این کشور در برجام، کشورهای اروپایی طرحی را تهیه کردند که بر طبق آن و به منظور تأمین نظر طرفین قرارداد هسته‌ای، ایران و آمریکا باید

از دو موضع خود کوتاه بیایند: ایران «برنامه موشکی دفاعی» و «فعالیت‌های مستشاری خود در منطقه» را محدود کند و آمریکا از «وضع تحریم جدید» و «خروج از برجام» خودداری کند.

این طرح اروپایی‌ها اگرچه مورد تائید رئیس‌جمهور آمریکا قرار گرفت اما او برای عمل به وعده‌ای که در دوران تبلیغات انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۱۶ به مردم آمریکا داده بود، ضمن پذیرش این طرح، تأکید کرد که خروج کشورش از توافق هسته‌ای را اعلام می‌کند اما در عین حال، یک بازه زمانی مشخص را نیز به کشورهای اروپایی مهلت می‌دهد تا این طرح را با ایران مطرح و آن را اجرایی کنند؛ اقدامی که بنا بر گفته ترامپ، همان توافق جدیدی است که آمریکا می‌خواهد با ایران امضا کند.

سناریوی مشترک آمریکا و اروپا برای ایران با «برجام ۲»

در برجام ۲، اروپایی‌ها شرطِ تلاش برای جلب رضایت واشنگتن مبنی بر اجازه ادامه همکاری محدود تجاری میان ایران و اتحادیه اروپا را «اعمال محدودیت بر دستاوردهای دفاعی و منطقه‌ای ایران» عنوان می‌کنند. در واقع تحقق آنچه روحانی و ظریف، «تأمین منافع ایران طبق برجام» می‌نامند، منوط به اجرای تعهدات جدیدی از سوی تهران است؛ یعنی همان «مذاکره مجدد بر سر برجام» یا «اضافه شدن بندهایی جدید به برجام». البته این وضعیت به‌صورت طولانی‌مدت نمی‌تواند ادامه داشته باشد. بر طبق فکت‌شیت کاخ سفید که بلافاصله پس از سخنرانی خروج از برجامِ ترامپ منتشر شد، اروپا فقط شش ماه برای رسیدن به یک توافق جدید با ایران و عملیاتی کردن طرحی که آنگلا مرکل، امانوئل مکرون و ترزا مِی وعده آن را به دونالد ترامپ داده بودند، فرصت دارد. اصرار بروکسل برای آغاز هرچه زودتر مذاکرات با طرف ایرانی نیز به همین دلیل صورت گرفته است.

چرا اروپا قابل اعتماد نیست؟

اصولاً فلسفه مذاکرات هسته‌ای با حضور آمریکا نداشتن اختیار کافی از سوی اروپایی‌ها و تزیینی بودن حضور آن‌ها در مذاکرات بود. با این وجود، مبادلات تجاری اتحادیه اروپایی با ایران در قیاس با مراودات این اتحادیه با برخی کشورهای منطقه غرب آسیا، کشورهای آمریکای لاتین یا بسیاری از اقتصادهای قاره آفریقا رقم قابل توجهی بوده، اما این مسئله تا زمانی صادق است که شریک مهم‌تری از ایران خواهان قطع این رابطه تجاری نباشد. در غیر این صورت و با قرار گرفتن اروپا بر سر دوراهی انتخاب ایران یا آمریکا قطعاً میزان تجارت و مبادلات تجاری ایران و اروپا قابل قیاس با مبادلات تجاری اروپا و آمریکا نبوده و بی‌تردید شرکت‌های اروپایی حتی بدون فکر کردن به منافع اقتصادی خود در ایران مجبور به ترک کشورمان خواهند شد، همان‌طور که در گذشته نیز ثابت شده به‌رغم وجود منافع اقتصادی برای شرکت‌هایی چون توتال یا پژو این شرکت‌ها با دستور آمریکا و ترس از جریمه‌های آمریکا و قطع مبادلات تجاری با آمریکا از ایران خارج شدند.

علاوه بر این موضوع، نقش سرمایه‌گذاری خارجی (FDI) بسیار پررنگ است که به‌نوعی امنیت اقتصادی دو طرف را وابسته به هم می‌کند. در این بین در حالی که چیزی حدود ۵۰۰۰ میلیارد یورو سرمایه‌گذاری مستقیم به‌صورت متقابل میان آمریکا و کشورهای اتحادیه اروپایی وجود دارد، مجموع سرمایه‌گذاری جذب شده ایران در طول سال از ۵ میلیارد دلار تجاوز نمی‌کند که طبیعتاً تمام این سرمایه‌گذاری‌ها نیز از سوی اتحادیه اروپایی نیست. خود این موضوع نشان‌دهنده عدم تناسب منافع اقتصادی اروپا- آمریکا در قیاس با اروپا- ایران است.

از اروپایی‌ها تضمین بگیرد

نهایت شرایطی که ممکن است برای برجام رقم بخورد این است که قدرت‌های اروپایی و دو کشور چین و روسیه صرفاً بر مواضع سیاسی خود اصرار کنند، بدون اینکه خواستار یا امکان انجام اقدام عملی در برابر فشارهای تحریمی امریکا علیه ایران داشته باشند. چشم‌انداز مشخصی را که می‌توان برای برجام در نظر گرفت این است که در کوتاه‌مدت یعنی در یک دوره ۶ ماهه، دولت‌های اروپایی تلاش می‌کنند با مانور سیاسی، زمینه‌های اثربخشی تحریم‌های ضد ایرانی امریکا در حوزه اتحادیه اروپایی را کاهش دهند، اما واقعیت این است که در میان‌مدت و با عملی شدن تحریم‌ها، قدرت مانور این دولت‌ها در برابر تحریم‌های امریکا کاهش می‌یابد. نهایت کار این است که این قدرت‌ها به همراهی چین و روسیه با حفظ ظاهر برجام، مانع استفاده امریکا از شورای امنیت علیه ایران تا پایان دوره ریاست‌جمهوری ترامپ (۲۰۲۰) شوند.

حفظ برجام، به‌طور قطع مانع از سوءاستفاده آمریکا از شورای امنیت می‌شود. بنابراین مهم‌تر از تضمین‌های اقتصادی که تیم دیپلماسی ایران در مذاکرات جدید با اروپایی‌ها به دنبال آن است (تضمین‌هایی که چندان جدی و پایدار و کم‌هزینه به نظر نمی‌رسند)، تضمین سیاسی این کشورها در موضوع عدم همراهی با امریکا در کشاندن پای شورای امنیت به ماجرا حداقل تا پایان دوره نخست ریاست‌جمهوری ترامپ است.

تضمین‌های اروپا به ایران

اروپایی‌ها از یک طرف بیرون رفتن ترامپ را از این معاهده محکوم کرده‌اند و از طرف دیگر توقع و اصرار دارند که جمهوری اسلامی ایران در برجام باقی بماند. اما برای جمهوری اسلامی ایران بودن یا نبودن در برجام دیگر مسئله نیست، بلکه چگونه بودن یا چگونه نبودن است که مسئله ایران است.

برجام فقط یک امتیاز تجاری و بازرگانی برای اروپا نیست؛ برای اروپا برجام یک تضمین امنیتی است. بعد امنیتی برجام ممکن است برای امریکا اهمیت چندانی نداشته باشد، چرا که خاک این کشور در آن سوی اقیانوس اطلس و فاصله بسیار دور نسبت به خاورمیانه واقع شده است. منافع حاصل از برجام، در کنار رفع تحریم‌های تجاری از ایران، زمینه امنیت و ثبات منطقه خاورمیانه است.

تضمین برای جلوگیری از یک مسابقه تسلیحات هسته‌ای در منطقه خاورمیانه و ایجاد زمینه همکاری با جمهوری اسلامی ایران برای حفظ و حراست از امنیت و ثبات در منطقه، از جمله منافعی است که اروپا از طریق رسیدن به توافق هسته‌ای با ایران به آن رسیده است.

جمهوری اسلامی ایران یکی از ستون‌های اصلی ثبات و امنیت در خاورمیانه است و همکاری با ایران در این زمینه برای اروپا که در همسایگی خاورمیانه و حوزه مدیترانه قرار گرفته است بسیار ارزشمند و حیاتی به‌حساب می‌آید. آن چیزی که مقام‌های آمریکایی با عنوان مزاحمت یا رفتارهای سوء ایران در منطقه از آن یاد می‌کنند، در واقع نوعی بازنمایی وارونه حقیقت است. واقعیت این است که آمریکایی‌ها برخلاف اظهاراتی که بر زبان می‌آورند، نگران این هستند که ریشه‌های ناامنی‌هایی که در خاورمیانه کاشته‌اند، خشکانده شود. تضعیف، تحریم، محاصره و فشار بر ایران، در واقع در جهت عکس ثبات و امنیت منطقه خواهد بود و با بستن دست‌های ایران در مبارزه با تروریسم و افراطی‌گری، ناامنی و بی‌ثباتی را در خاورمیانه گسترش می‌دهد و نهایتاً آتشی را ایجاد می‌کند که نزدیک‌ترین قربانی آن اروپا خواهد بود.

روند بی‌ثمر مسدودسازی اروپا برای مقابله با تحریم‌های آمریکا

روند مسدودسازی در اتحادیه اروپا برای مقابله با تحریم‌های آمریکا علیه ایران، پس از تصمیم ترامپ برای خروج از توافق هسته‌ای، آغاز شد. کمیسیون اروپا ضمن اعلام خبر آغاز به‌روزرسانی لیست تحریم‌های آمریکا علیه ایران در قانون مسدودسازی، گفت که این قانون از ۲ ماه دیگر وارد فاز اجرایی خواهد شد مگر آنکه پارلمان و دولت‌های اروپایی رسماً آن را رد کنند. اجرایی شدن قانون مسدودسازی از ۲ ماه آینده، بیشتر به یک وعده نسیه شبیه است تا ارائه یک تضمین اجرایی. وعده‌ای که محملی است برای امتیازگیری از ایران.

قانون مسدودسازی در اتحادیه اروپا، کمپانی‌های این قاره را از همراهی و تبعیت از تحریم‌های آمریکا علیه ایران منع کرده و رأی هیچ دادگاهی برای اعمال مجازات‌های آمریکا را به رسمیت نمی‌شناسد. این قانون اما تاکنون استفاده نشده و دولت‌های اروپایی به آن بیشتر به‌عنوان یک سلاح سیاسی در برابر آمریکا می‌نگرند تا قانونی برای تنظیم کردن معاملات با ایران، زیرا مفاد آن مبهم بوده و اجرای آن دشوار است.

در واقع تنها چیزی که ممکن است تحریم امریکا را در اروپا بی‌اثر کند، ایجاد یک اکوسیستم حجیم غیر آمریکایی در اروپاست که امکان آن در کوتاه‌مدت بعید و در بلندمدت بسیار سخت است، از این‌رو اتکا به قول اروپایی‌ها برای فعال کردن قوانین مسدود ساز تنها نشان دادن یک در باغ سبز به ایران است که هیچ فایده‌ای نیز برای کشور ندارد.

تضمین‌های اروپایی‌ها به جمهوری اسلامی ایران

۱. اروپایی‌ها باید مشخص کنند که چه می‌خواهند بکنند که تضمین شود نفت، گاز و میعانات گازی که برای اروپا هم حیاتی است، بین ایران و اروپا و دیگر کشورهای جهان رد و بدل شود.

۲. بحث تراکنش‌های مالی و تضمین برای اینکه اروپایی‌ها مطرح نکنند که به خاطر نگرانی از تحریم‌های امریکا این ارتباطهای مالی را قطع خواهیم کرد. به هر حال نباید فراموش کرد که دولت‌های اروپایی نه‌تنها از جانب بخش دولتی بلکه به‌عنوان نماینده شرکت‌ها و کمپانی‌های بزرگ اقتصادی و تجاری خودشان با ایران مذاکره می‌کنند.

۳. بحث جاری کردن بیمه‌های اتکایی و چندوجهی بین اروپا و ایران است که شامل همه کالاهای وارداتی و صادراتی طرفین می‌شود.

مردم، جامعه و برجام

دکتر «امیرعباس عبداللهی»، جامعه‌شناس

واکنش مردم در قبال خروج آمریکا از برجام را به چند بخش تقسیم‌بندی می‌شود: در رابطه با برجام و نکاتی که پیرامون بحث برجام وجود دارد. اگر بخواهیم از بحث روابط بین‌الملل، اقتصادی و سیاسی بگذریم و اینکه چه تأثیراتی بر منطقه، بین‌المللی و درون منطقه خاورمیانه ممکن است داشته باشد، موضوع درون کشوری ماست. در بحث فرهنگی و اجتماعی در این بحث خیلی کم بررسی کردند و حتی در برخی مواقع چه سیاسیون ما و کسانی که برجام را نقد می‌کنند، نگاه نشده است.

مقام معظم رهبری چه در زمان مذاکرات و چه پس از امضای برجام میان ایران و گروه ۵+۱ هشدارها و پالس‌هایی را به مردم می‌دادند که مراقب باشید و این، توافق‌نامه‌ای نیست که بشود به آن اعتماد کرد. به عبارت بهتر ایشان بار اجتماعی و فرهنگی برجام را نیز در بیانات‌شان پیش‌بینی می‌کردند.

فرهنگ مقاومت و اقتصاد مقاومتی

کشور ما، کشور اسلامی است و با فرهنگ مقاومت و اقتصاد مقاومتی روبه‌رو است. خروج آمریکا ممکن است که یک ضربه کوتاه‌مدت به بعضی از اقشار جامعه وارد کند و باعث تغییر بعضی از ارزش‌ها و نگرش‌های جامعه باشد ولی چون فرهنگ ما بر مبنای فرهنگ مقاومت است و آموزه‌های دینی است سریع خود را بازسازی می‌کند و آرام‌آرام با این قضیه کنار می‌آید.

درک فرهنگی و سیاسی مردم

این البته تنها مسئله اجتماعی نیست: تب تحریم‌هایی که در کشور به‌وجود آمده است و این تب بعد از تب اقتصادی که در کشور راه افتاده است سریع فروکش خواهد کرد باز مجدد به ثبات خواهیم رسید. نکته بعدی بحث دیپلماتیک این خروج است. این بحران درست است که در مجموعه دیپلماتیک به‌وجود آمده است اما تجربه به ما ثابت کرده است که مردم ایران از بحث دیپلماسی عمومی با دیگر مردم دنیا یک سر و گردن بالاتر هستند. درک فرهنگی و سیاسی ما نسبت به مردم دیگر کشورها یک رتبه بالایی دارد.

کم شدن ضریب فرهنگی و نفوذ آمریکا در منطقه خاورمیانه

مردم ایران مردم استکبارستیز و منسجم هستند که در برابر تهدید خارجی ید واحده دارند. ممکن است از نظر اختلاف‌های داخلی، زمزمه‌هایی شنیده شود اما در برابر حمله خارجی فرهنگ استقامت، پایداری و عزت‌طلبی جای خود را باز می‌کند و مردم را به‌عنوان یکید واحده در برابر بیگانه نشان می‌دهد. یکی از بحث‌هایی که آمریکایی‌ها دنبال می‌کردند، جدا کردن مردم از نظام است. در بحث برجام برخی از عناصر معاند مانند اپوزیسیون سلطنت‌طلب در میان مردم تفرقه ایجاد کردند و سعی کردند که مردم را از آنید واحده‌ای که وجود دارد، دور کنند که موفق نشدند. خود آمریکایی‌ها می‌گویند که ما سال‌ها وقت می‌گذاریم و می‌خواهیم که ایران را شکست دهیم اما با سخنرانی رهبری تمام زحمات ۱۰ ساله ما نقش بر آب می‌شود. آن‌ها می‌خواستند که مردم را از نظام جدا کنند تا تجربه عراق را در ایران ایجاد کنند غافل از اینکه ایران، عراق و افغانستان نیست. ایران یک هویت دارد و یک مرکزیت فرهنگی در اسطوره‌های ایرانی دارد و در برابر هجوم متجاوزین می‌ایستد و مقاومت می‌کند. نکته بعدی ایجاد ناامیدی و یأس در جامعه است. فرهنگ یأس در جامعه وارد می‌کنند و فرهنگ پوپولیستی را ایجاد می‌کنند. می‌خواهند کاری کنند که مردم در برابر استکبار واکنشی نداشته باشند و از حرکت‌های اتحادی دور کنند. ایجاد شوک در جامعه بعد از خروج آمریکا پیش‌بینی می‌شد. با تیزبینی مقام معظم رهبری اما این موضوع به حاشیه رفت و شوکی که به‌حساب ارز و جنگ و ایجاد ناامنی و آشوب می‌خواستند ایجاد کنند؛ موفق نشدند. هرچند که تک‌مضراب‌هایی را در جامعه شاهد هستیم.

واکنش مردم به خروج آمریکا از برجام در فضای مجازی

مردم ایران را از خروج از برجام می‌ترسانی؟ ما همه پراید سواریم

در میان اضطراب و تشویش‌هایی که مردم درباره خروج آمریکا از برجام داشتند، اما یک نکته قابل‌تأمل بود. درست مانند دی‌ماه سال ۹۴، زمانی که همه نگاه‌های مضطرب ایرانیان، به اخبار دوخته شده بود تا نتیجه نشست‌های ۵+۱ را ببینند، شوخی‌های متفاوتی در فضای مجازی دست‌به‌دست می‌شد. از لطیفه‌هایی که ساخته شدند تا شعرها و عکس‌هایی که در جشن شادی امضای برجام دست‌به‌دست پخش می‌شدند. حال که آمریکا هم از برجام خارج شد، شوخی‌ها از جنس دیگری شکل گرفتند. نخستین و بامزه‌ترین شوخی اما قبل از شروع صحبت‌های ترامپ بود، زمانی که یکی از کاربران ایرانی در جواب ترامپ که ساعت دو تصمیم خود درباره برجام را اعلام می‌کند، نوشته بود: «ساعت قدیم یا جدید؟» بعد از برجام اما شکل دیگری از شوخی‌ها در فضای مجازی شکل گرفتند. «تو اگر بری شمعدونی‌ها دق می‌کنند» در جواب خروج پخش شد و بسیاری نیز گفته بودند: «مردم ایران را از خروج از برجام می‌ترسانی؟ ما همه پراید سواریم.»

حرف پایانی...

همان‌طور که در بیانات مقام معظم رهبری آمده است اروپاییان همانند آمریکایی‌ها قابل اعتماد نیستند و برای توافق با آن‌ها بر سر ماندن در توافق هسته‌ای باید از آن‌ها تضمین گرفته شود. منافع ملی در اولویت مذاکرات دولت باید قرار بگیرد، اما مذاکرات جدید ایران برای حفظ برجام نباید صرفاً رنگ اروپایی بگیرد. ایران باید در کنار مذاکره با کشورهای اروپایی، جبهه‌ای جدید و قدرتمند در حوزه دیپلماسی با قدرت‌های منطقه‌ای باز کند. اگرچه اتخاذ این رویکرد دیر، سخت و نسبت به گذشته پرهزینه‌تر است اما باید قبول کرد که ایران بدون بسترها و زمینه‌های منطقه‌ای، نمی‌تواند در عرصه فرامنطقه‌ای و بین‌المللی موفق باشد. نباید اشتباه گذشته در بی‌توجهی به قدرت‌های منطقه‌ای و چسبیدن صرف به قدرت‌های بین‌المللی دوباره تکرار شود.

«آنچه اتّفاق افتاده است، یعنی رفتارهای زشت و سخیف این رئیس‌جمهور کنونی آمریکا، هیچ خلاف انتظار ما نیست؛ این‌ها کارهایی است که از اوّل هم می‌کردند؛ در دوران دولت گذشته آمریکا یک‌جور بود، حالا یک‌جور است... در هر دوره‌ای یک‌جوری این‌ها خباثت‌های خودشان را... نشان دادند نسبت به ملّت ایران... خیلی از آن‌ها استخوان‌هایشان هم خاک شد... این آقا هم بدنش خاک خواهد شد، خوراک مار و مور خواهد شد، جمهوری اسلامی همچنان خواهد ایستاد» (۱۳۹۷/۲/۱۹).